STRANGE COUPLES IN ILEANA MALANCIOIU' POETRY

Ioan GHEORGHIȘOR
"Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: The lyrical space of Ileana Malancioiu is populated by strange couples. The poetess is strongly attracted either by the dragon from the Romanian fairy tailes and the deterioreted scheleton of a Roman emperor or by the bear's therapeutical step which brings to the women the ilusion of erotic fullfilment. Her passion for fairy tales' negative characters, for phantoms or ghosts, and also her desire of strong feelings causing fright, have created an original poetry. In these peculiar poems, Ieronim, the sweetheart with an uncertain status, is the reference„character"of a unique „ love novel" in our literature.

Keywords: strange couples, the dragon, phantoms, Ieronim, „love novel".

Spaţiul liric al Ilenei Mălăncioiu e populat de ***perechi ciudate***. Poeta relaţionează cu un zmeu, cu un mort cu trei degete sau cu un urs. *Zmeul*, care ajunge cu umerii în lună, în timp ce până la brâu e îngropat în pământ, e cel cu care poeta formează o pereche stranie. Pentru ea, crede G. Horodincă, „împăcarea, prin dragoste, cu inevitabilitatea extincţiei devine sursa unui înţelept ataşament faţă de viaţă."[1] Fetele răpite de zmei şi duse pe tărâmul celălalt, unde aceştia aveau palate fabuloase, sunt aduse înapoi de feţi-frumoşii din poveştile noastre. Fata „tânjeşte după puritate, înfăţişând cruzimea"[2], observă Mircea Scarlat:

„Mă rog de tine, băiat curajos,
Încercat pe zidul morţii, în bâlciul copilăriei,
Nu umbla să mă smulgi de la zmeul cu şapte capete
Ca să câştigi o parte-a-mpărăţiei.

Eu am venit de bună voie aici,
Am şters vatra-mpăienjenită,
Am frământat de două ori pământul
Şi am umplut cuptoarele cu pită.

Apoi am rupt-o ţărăneşte, pe ştergar,
Să iasă aburi calzi, şi i-a simţit din depărtări,
Şi-n locul buzduganului vuia ca uraganul
Mirosul tras pe cele patru nări.

Îl aşteptam să aflu gustul pâinii
Şi numai după bătaia inimii am înţeles că e bună,

[1] G. Horodincă, *Studii literare*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1978, p.267.
[2] M. Scarlat, *Istoria poeziei româneşti, vol. IV*, Bucureşti, Editura Minerva, 1990, p. 148.

BDD-A22238 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:22 UTC)

Că până la piept era îngropat
Şi de la umeri în lună.

O, toate fetele acelea din poveste,
Care de teamă v-au urmat mereu,
Când e atât de simplu şi de omeneşte
Să-ncerci o dată să iubeşti un zmeu."
(*Rugă)*

Iubirea pentru un zmeu e asemenea unei călătorii în Infern, de unde vii mai înţelept. „Femeia care a iubit un zmeu se pregăteşte să devină ea însăşi deţinătoarea secretelor infernale, zmeoaica a cărei putere cu caracter ambiguu, binefăcătoare şi primejdioasă în acelaşi timp, o evocă basmele",[3] consideră G. Horodincă, citând, spre exemplificare, frumosul poem intitulat *Mărturisire*:

„Nu-mi amintesc decât că am intrat într-o pădure
Iar o zeiţă tânără aduna zilele de la noi
Şi ne-nsemna pe-un copac după lumina din ochi
Ca la plecare să ni le dea înapoi.

Şi n-am aflat dacă zeiţa a fost de vină
Sau copacul a ars de lumină
Dar ştiu că semnele ni s-au amestecat
Şi-am luat şapte zile din viaţa unui bărbat.

Şi fiindcă mă temeam de mânia zeiţei
m-am furişat într-una dintre ele
Să văd dacă omul acela umblă cu viaţa-ntruptă
Ori şi-a pus în loc zilele mele.

Mărturisesc că l-am văzut trăind
Şi că zeiţa însăşi a fost o clipă fericită
Că după-acest amestec de semne şi de vieţi
Ştia că va scăpa nepedepsită.

Apoi ne-a-nconjurat îndurerată
De parcă se temea că nu vom reuşi
Să intrăm înapoi în vieţile noastre
Şi după şapte zile vom muri."

Pasiunea pentru fantome sau năluci, pentru *un schelet deteriorat*, o aduce pe poetă în situaţia de a dori să-l atingă pe *Aurelian, împăratul*. E în dorinţa ei de împreunare- crede Eugen Negrici- „o tânjire cumplită de rusalcă, de ondină, de ştimă nelumită"[4]:

„Toată noaptea au sunat trâmbiţele,

[3] G. Horodincă, op. cit. p. 268.
[4] E. Negrici, *Introducere în poezia românească*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1985, p. 135.

BDD-A22238 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:22 UTC)

S-a-ntors Aurelian, împăratul,
Mă uit la mantia lui purpurie
Şi-ncerc să mă apropii de el şi nu pot.

Întind o clipă mâna către coroana lui
Şi dau de gol şi-ncep să mă cutremur
Şi îi şoptesc fără să vreau: vă rog,
Lăsaţi-mă să vă ating veşmântul.

Dar el stă neclintit şi se uită la mine
Şi parcă nu mă vede şi-ncerc să mă aplec
Spre umărul de fier şi-ncep să ţip:
Doamne, e numai umbra aceluia care...

Apoi începe şi el să mă cheme,
Pe numele mic, şi mi-e frică să strig.
Aurelian, împăratule, dă-mi mâna,
Nu-mi pasă că lipsesc trei oase din ea."
(*Aurelian, împăratul*)

Atrasă de bucuria dată de spaimă, poeta „are aerul de pădureancă tânără, liberă, neîmblânzită, dornică de senzaţii tari," e de părere Alex. Ştefănescu.[5] Într-un superb, dar controversat poem de tip iniţiatic, ritualic, intitulat ***Ursul,***[6] Ileana Mălăncioiu dezvoltă mitul Sburătorului într-un mod original. Conform unor etnologi români,[7] masivul animal te poate scăpa de durerile de şale, untura de urs îl întăreşte pe copilul abia născut, părul de urs îţi alungă frica, iar curtea casei se purifică graţie prezenţei acolo a ursului, al cărui sânge te poate feri de moarte, aşa cum ar fi trebuit să-l ferească, dacă l-ar fi băut, şi pe Ieronim. Întâlnim aici dezlegarea misterului iubirii de către femeie, printr-o „strivire dureroasă, dar aducătoare de bucurie, nu de suferinţă"[8] a ursului. Conotaţiile erotice, în care extazul e precedat de un preludiu, au ca pretext o terapie rustică:

„În iarba-naltă de pe munte, cu trupu-ncolăcit ca şerpii
Când ies de se-ncălzesc la soare şi înlemnită de durere
Aştept să vină iarăşi ursul, să se aplece peste mine
Şi să rămână-aşa o vreme, să mă miroasă în tăcere.

[5] Alex. Ştefănescu, „La o nouă lectură: Ileana Mălăncioiu", *Fundaţia România Literară, no. 3,* 2000. http://www.romlit.ro/ilean_mincioiu (accesat la data de 21.07.2013), p. 12-13.

[6] Poeta rememorează, în *Exerciţii de supravieţuire*, cum Ştefan Bănulescu, deşi a apreciat poemul *Ursul,* nu a îndrăznit să îl publice în revista *Luceafărul*- al cărei redactor-şef era, din cauza titlului care te putea duce cu gândul la URSS, care ar fi „pus laba pe noi", ori din cauza conotaţiilor sexuale ale poemului. Pentru acest din urmă motiv, un profesor de limba engleză, care l-a dat ca temă elevilor săi, pentru a-l traduce, a fost reclamat la partid de către un părinte pudibond.

[7] G. Dem. Teodorescu, A. Gorovei, Romulus Vulcănescu, Ov. Densusianu.

[8] M. Scarlat, op. cit., p. 148.

BDD-A22238 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:22 UTC)

Să vadă că sunt încă vie şi că aş vrea să mă fac bine,
Să-nceapă să mă calce-alene din umeri până la piciore,
Să-l simt alunecând pe coaste şi-ngenunchind fără să vrea
Şi să coboare iar pe iarbă atunci când ştie că mă doare."

Intensitatea cu care femeia trăieşte actul erotic este mai puternică decât frica de a fi rănită în timp ce se lasă călcată de ursul care îi oferă o senzaţie plăcută, care se prelungeşte dincolo de actul propriu-zis, dincolo de durere:

„Să urce-apoi din nou pe şira spinării-ncet până la gât,
S-aud vertebrele trosnindu-mi sub dreapta laba lui de fiară
Şi să nu pot ţipa de teamă că-n timp ce trece peste mine
Ca să mă vindece, strigându-l, el ar putea să scoată-o gheară.

Să-mi lepăd forma femeiască de şarpe-ncolăcit la soare,
Să afle ursul că se mişcă pământul pe care mă-ndrept,
Încet, sub greutatea lui, şi tremurând să se-ncovoaie
Şi să mă-ncolăcesc din nou, să gem tăcută şi s-aştept.

Apoi să vină vindecarea, să ies din iarba tăvălită
Şi să-mi mai simt o vreme trupul înfierbântat de paşii grei,
Iar ursul să se.depărteze, călcând încet peste pământuri
De parcă-ar merge mai departe pe umerii unei femei."

Mircea Scarlat consideră că autoarea versurilor citate mai sus, „prin aplecarea spre ritual, descinde din Ion Barbu, cel din *Ritmuri pentru nunţile necesare*," şi că poemele erotice ale poetei sunt „ilustrări ale unor ritualuri imuabile," [9] Ion Rotaru consideră că „Ursul" e „de un senzualism naturalistic acut, dedus din vagi amintiri ritualice ale etnosului," poemul venind „direct din Voiculescu."[10] O apreciere interesantă, cu rezonanţe stilistice, face Lucian Raicu. După ce afirmă că poezia *Ursul* „ar onora orice antologie", criticul adaugă: „ Perioada iniţială, de *cristalizare* a personalităţii poetei îţi găseşte în ea întreaga rezonanţă într-un vers prelung, de superioară amplitudine, într-o curgere liniştită, maiestuoasă, bătut nimai cu formulări emblematice."[11]

Un „personaj" de referinţă în lirica erotică a Ilenei Mălăncioiu este **Ieronim.** Numele lui are legătură cu eroul eminescian din nuvela „Cezara", dar putem găsi şi alte explicaţii legate de alegerea acestui apelativ în „romanul de dragoste" al poetei. Ieronim provine din Hieronymus, ceea ce înseamnă „nume sfânt". După Petru Poantă, Ieronim este o prezenţă tulburătoare şi hipnotică, „un fel de zburător ciudat alcătuit, de descendenţă regală, care înspăimântă şi fascinează deopotrivă."[12] Alţi critici literari consideră că „Ieronim e văzut ca un luceafăr transparent, angelizat, plutitor şi rece ca raza de lună," (Mihail Petroveanu)[13] sau

[9] Ibidem.
[10] I. Rotaru, *O istorie a literaturii române. Vol. III. 1944-1984*, Bucureşti, Editura Minerva, 1987, p. 457.
[11] L. Raicu, „Cuvânt înainte" la vol. *Ileana Mălăncioiu, Poeme,* Bucureşti, Editura Albatros, 1980, p. 14.
[12] P. Poantă, *Modalităţi lirice contemporane*, Cluj, Editura Dacia, 1973, p. 252.
[13] M. Petroveanu, *Traiectorii lirice*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1974, p. 318.

BDD-A22238 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:22 UTC)

ca un „prototip ideal", mai degrabă, decât o „făptură omenească," care devine, sub acţiunea magică a unei hore a ielelor, un fel de Osiris"[14] (Dumitru Micu).

Eugen Simion e de părere că Ieronim are „cel mai nesigur" statut. „Unele date par a indica o himeră, un strigoi, o plăsmuire a fanteziei negre într-o idilă romantică târzie,"[15] poeta realizându-i un „portret fantastic la limita dintre straniu şi macabru."[16]

Gh. Grigurcu îl consideră pe Ieronim un „personaj emblematic adoraţiei", a cărui alcătuire „e una obiectuală."[17] N. Manolescu îl consideră pe Ieronim „un mort-viu, care doarme şi visează", o „himeră".[18] Eugen Negrici vede în bărbatul din poemele Ilenei Mălăncioiu „un jind al morţii."[19] După Ioan Holban, Ieronim „exprimă *timpul proorocilor*"[20]. În volumul *Inima reginei* el devine Natanael, proorocul de la curtea regelui David, numele acestuia însemnând „darul lui Dumnezeu". El este *calea* ce duce dincolo de cosmos, spre un Eden păzit de heruvimi, dar şi de prooroci precum Daniel şi Ezechiel (*Ca o pasăre albă*). Edenul de la graniţa celor două Testamente (Vechi şi Nou) ce alcătuiesc Biblia „e posibila cale, un spaţiu de dincolo de asprimile regimului teluric, unde e cântec de păsări".[21] Edenul e un tîrâm mereu visat şi veşnic promis:

„Ţinut din lumea morţii cu sfinţii-n ascultare,
Aici regina-şi cântă cântările regine,
Tot tânără, iubite şi tot cu fruntea pală
Încremenită-n palme gândindu-se la tine."

(*Ţinut*)

Ieronim are „toate oasele frânte", iar acestea se văd printr-un „contur de lumină aproape difuz", care îi cuprinde trupul. Ele au puteri magice: „Ca un clopot de argint oasele tale/ la miezul nopţii bat." (*Rugă*). Pricina zdrobirii oaselor ar fi putut fi jocul: „lui Ieronim, de atâta joc/ I s-au frânt toate oasele." Obsesia oaselor omului iubit e sesizabilă în articulaţiile volumului *Către Ieronim*. Oasele zdrobite, „în grabă la loc adunate", ale bărbatului ce refuză sângele de urs care, conform credinţei populare, l-ar fi putut vindeca. Fata procedează precum zeiţa Isis, dându-i să bea „sânge de urs":

„Ca să te vindec, Ieronim, ţi-adusesem
Sânge de urs, în şoaptă te rugam:
„Gustă puţin, îţi face bine,"
Şi, întru adevăr, credeam că în noaptea aceea
Cu sânge de urs te-aş putea vindeca.

[14] D. Micu, *Limbaje moderne în poezia românească*, Bucureşti, Editura Minerva, 1986, p. 272.
[15] E. Simion, *Scriitori români de azi*. III, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1984, p. 379.
[16] Ibidem, p. 380.
[17] Gh. Grigurcu, „Poezia Ilenei Mălăncioiu", România literară, (accesat la 20.09.2014), p. 3/5.
[18] N. Manolescu, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolesccu, I, Poezia*, Braşov, Editura Aula, 2001, p. 196.
[19] E. Negrici, *Introducere în poezia contemporană*. *Partea I. Încercare de sistematizare*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1985, p. 134.
[20] I. Holban, "O lume cu păpuşi din cenuşă de morţi"., http://convorbiri-literare.dntis.ro/HOLBAN feb11.htm (accesat la data de 27.04.2014), p.4/11.
[21] Ibidem.

BDD-A22238 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:22 UTC)

De sânge de urs nu te-ai putut atinge,
Cu sila am vrut să ţi-l torn pe gât,
Vâscos era, deasupra buzelor rămânea,
Îl dezlipeam încet şi-l aruncam
Şi cu altă cană de sânge veneam.

Dinadins îl vărsai şi strigai către mine
Şi nu ştii, Ieronim, cât de rău îmi părea,
Altfel aş fi vrut să fie în noaptea aceea chiar dacă
Oasele tale zdrobite, în grabă la loc adunate,
Sângele de urs să le vinde ce nu mai putea."
(*Sânge de urs*)

Refuzul remediului popular poate fi pus pe seama faptului că „sfâşierea face parte din iubire şi acceptarea sfârşitului este cuprinsă în începutul călătoriei."[22] Îndrăgostita îl urmează pe Ieronim, „semnele devin, prin îmbrăţişare, contagioase:"[23]

„Tu, Ieronim, ai pierit de cum m-ai atins,
Ca o câmpie casa mea era;
Spre tine am fugit cât am putut
Nu ştiam că sfâşierea se ia."
(*Cântec)*

În demersul critic al Georgetei Horodincă, relaţia erotică se încarcă de tensiunea efectului „sfâşierii": „Dar însemnarea femeii poate deveni la rândul ei fatală. Castitatea, supusă de privirea bărbatului, se răzbună, devenind primejdie."[24] Ea se crede „asemenea ielelor":

„Ieronim, frică îmi este acum, ce să mă fac,
Ce trebuie să fac, ce se mai poate?
Pe lângă apa unde m-am scăldat
De la naştere şi până atunci
Nu trecuse niciun bărbat.

Te-am auzit venind şi nu ştiu cum
Către tine am fugit fără să vreau,
Nu am ştiut ce frică o să-mi fie
De moartea ta când mă vei întâlni
În crucea nopţii, pe câmpie.

Acuma neclintit rămâi şi strig,
Doamne, de ce nu ai făcut atunci
Să vină cineva să-i dea de veste
Să se apropie cu ochii-nchişi

[22] G. Horodincă, op. cit., p. 280.
[23] Ibidem, p.281.
[24] Ibidem.

BDD-A22238 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:22 UTC)

Că trupul meu asemenea ielelor este?”

(*Asemenea ielelor*)

Frica de a sta singură cu un astfel de bărbat o cuprinde pe iubita lui Ieronim. Aceasta se teme şi pentru că acesta se îndepărtează prea mult de ea: „Ce bărbat frumos erai, Ieronim,/ şi ce frică mi-a fost „stă golul, asemenea pupilei,/ şi pare-n urma plânsului şi este/ Atât de rece că încep să tremur.” Frica o face pe femeie să îl creadă pe Ieronim mort: „Când te-am atins am simţit foarte rece/ Umărul tău de argint” (*De frică*). Îi e frică şi ca Ieronim să nu moară în somn, dar ajutorul unei nimfe salvează bărbatul:

„O nimfă se apropie de mine,
Mă rog încet şi buimac,
Un semn de trezire pe fruntea ta
Mă învaţă să fac.”

BIBLIOGRAFIE

Boldea, Iulian. *Istoria didactică a poeziei româneşti.* Braşov: Editura Aula, 2005.

Cristea, Valeriu. *Fereastra criticului*. Bucureşti: Cartea Românească, 1987.

Felea, Victor. *Aspecte ale poeziei de azi*. II. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1980.

Grigurcu, Gheorghe. *Teritoriu liric*. Bucureşti. Editura Eminescu, 1972.

Holban, Ioan. “O lume cu păpuşi din cenuşă de morţi”. http://convorbiri-literare.dntis.ro/HOLBAN feb11.htm (accesat la data de 27.04.2014).

Horodincă, Georgeta. *Studii literare*. Bucureşti: Editura Eminescu, 1978.

Iorgulescu, Mircea. *Scriitori tineri contemporani*. Bucureşti: Editura Eminescu, 1978.

Manolescu, Nicolae. *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu, I, Poezia.* Braşov: Editura Aula, 2001.

Mălăncioiu, Ileana. *Recursul la memorie. (Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache).* Iaşi: Polirom, 2003.

Micu, Dumitru. *Limbaje moderne în poezia românească*. Bucureşti: Editura Minerva, 1986.

Negoiţescu, I. *Scriitori contemporani*. Ediţie îngrijită de Dan Damaschin. Cluj: Editura Dacia, 1994.

Negrici, Eugen. *Introducere în poezia contemporană*. *Partea I. Încercare de sistematizare*. Bucureşti: Cartea Românească, 1985.

Niţescu, M. *Poeţi contemporani. Sinteze critice*. Bucureşti: Cartea Românească, 1978.

Petroveanu, Mihail. *Traiectorii lirice*. Bucureşti. Editura Cartea Românească, 1974.

Poantă, Petru. *Modalităţi lirice contemporane*. Cluj: Editura Dacia, 1973.

Raicu, Lucian. „Cuvânt înainte” la vol. *Ileana Mălăncioiu, Poeme.* Bucureşti: Editura Albatros, 1980, p. 5-18.

Rotaru, Ion. *O istorie a literaturii române. Vol. III. 1944-1984*. Bucureşti: Editura Minerva, 1987.

Scarlat, Mircea. *Istoria poeziei româneşti, vol IV*. Bucureşti: Editura Minerva, 1990.

Simion, Eugen. *Scriitori români de azi, III*. Bucureşti: Cartea Românească, 1984.

Ştefănescu, Alex. „La o nouă lectură: Ileana Mălăncioiu”. *Fundaţia România Literară*

BDD-A22238 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:22 UTC)

no. 3. 2000.

Ulici, Laurenţiu. *Literatura română contemporană. I- Promoţia '70*, Bucureşti: Editura Eminescu, 1995.

BDD-A22238 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:22 UTC)